

УДК 378.663(477-025):006.015

УНІВЕРСИТЕТ – ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СКАРБНИЦЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ, ДУХОВНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Мельничук Т.Ф.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

В статті розглядаються завдання з підготовки конкурентоспроможного фахівця, створення умов для розвитку інтелектуальної, творчо розвиненої особистості, запровадження культури мислення і світогляду, які стоять перед університетами, розкривається концепція якості освіти і культурно-просвітницької діяльності в українських університетах.

Ключові слова: дослідницький університет, функції університету, якість освіти, духовний потенціал студента, виховання творчої особистості.

Вступ. Високий рівень освіченості населення, економічний, соціальний, гуманітарний розвиток країни забезпечують наука і освіта, які є стратегічним розвитком країни. Всім зрозуміло, що фундаментальна наука є базою для розвитку знань у формуванні інтелектуальної еліти країни, якою повинна опікуватися держава і бути зацікавленою в впровадженні наукових досліджень і винаходів. Дослідницькі університети повністю відповідають цим вимогам, одним з таких закладів є Національний університет біоресурсів і природокористування України, на який покладена особлива відповідальність як на природоохоронний університет, здатний відповідати міжнародним стандартам в підготовці освічених фахівців і «стати центром освітньої, навчально-методичної і наукової політики в аграрному секторі, охороні навколишнього середовища, в сфері наук про життя не тільки в Україні, але й у міжнародному вимірі» [9].

В проєкті Програми розвитку університету на 2015-2020 роки «Голосіївська ініціатива» одним із пріоритетних завдань стратегія висвітлюється стратегія «Університету як головного галузевого навчально-наукового центру України з підготовки науково-педагогічних, наукових, управлінських і фахових кадрів вищої кваліфікації для органів влади, сільського господарства та пов'язаних з ним суміжних галузей економіки та сфер суспільного життя. Університет дослідницького типу буде концентрувати свої зусилля на науковому забезпеченні ефективного розвитку аграрного сектора економіки, суміжних з ним інших сфер національної економіки, галузей наук про життя, підвищенні конкурентоспроможності вітчизняної освіти, інтеграції системи української освіти в єдиний європейський освітній простір. Кінцевою метою діяльності університету є підготовка висококваліфікованих фахівців європейського і світового рівня, творче поєднання освітньої і наукової діяльності» [9].

Для покращення результатів підготовки кадрів в системі освіти, впровадженні наукових розробок, винаходів і навіть відкриттів необхідна інтеграція університетів, Національної академії наук, Національної академії аграрних наук, що і було зроблено керівництвом університету на зустрічі з президентом НААН, де було підписано угоду про співпрацю.

Формулювання мети статті та завдань: обґрунтувати критерії оцінки якості освіти в дослідницьких університетах природоохоронного профілю, шляхи формування творчої особистості студента і стратегію розвитку НУБіП України.

Виклад основного матеріалу. Політична, економічна, соціальна, екологічна обстановка в Україні потребує підготовки фахівця-професіонала з творчим підходом до своєї справи, відповідно до міжнародних стандартів, із сучасним стилем мис-

лення. Необхідно готувати студентську молодь професіоналами, з активною життєвою позицією, виховувати їх в душі патріотизму до своєї країни, до гуманістичних цінностей людства, чому сприяє культурно-просвітницька діяльність, яка здійснюється в більшості університетах природоохоронного профілю. Однією складовою культурно-просвітницької діяльності є екологічне виховання, культурне ставлення людини до природи. Конституція України (стаття 16) наголошує на тому, що «Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави». Закон України «Про продовольчу безпеку України» визначає «правові, економічні, соціальні, екологічні та організаційні засади державної політики у сфері формування продовольчої безпеки, яка є складовою національної безпеки України. Положення Закону визначають аграрну політику щодо гарантування продовольчої безпеки та є основою для розроблення нормативно-правових актів, цільових програм розвитку та проєктів, що стосуються питань формування продовольчої безпеки України». Такі державні законодавчі акти покладають відповідальність на університети природоохоронного, аграрного профілю.

Історія університет біоресурсів і природокористування України бере свій початок із відкриття у 1898 році сільськогосподарського відділення Київського політехнічного інституту, яке 1918 р. трансформувалось у сільськогосподарський (аграрно-лінійний) факультет, на базі якого у 1922 р. створено Київський сільськогосподарський інститут. У 1954 р. шляхом об'єднання Київського сільськогосподарського та Київського лісогосподарського (історія якого йде з 1840 р.) інститутів створено Українську сільськогосподарську академію, до складу якої у 1957 р. увійшов Київський ветеринарний інститут (започаткований у 1920 р. як факультет Київського політехнічного інституту) [3]. Особистість Георгія Георгійовича Де-Метца, вченого-фізика, професора Київського університету св. Володимира, який стояв у джерел створення Київської політехніки з його сільськогосподарським відділенням, а таким чином мав причетність і до нашого університету, заслуговує на увагу. Книга «Дисгармонія життя и современной школы» була написана професором Де-Метцом, видана в жовтні 1918 року і знайдена професором Урбанським В.М. в процесі роботи в архівах. Вона зберігається зараз в Центральному державному архіві вищих органів влади України (Ф.166, оп.2, ОД.СБ.483). Роздуми професора Де-Метца з приводу реформ освіти, вихо-

вання, пошуку талантів та виховання творчої особистості сприймаються по – сучасному і зараз.

Деякі відомості із біографії Де-Метца Георгія Георгійовича: він народився в 1861р. в Одесі, його батько був бельгійським підданим і працював інженером. Навчався він в гімназіях Одеси та Миколаєва, по закінченню отримав золоту медаль, вивчав фізику в Одеському університеті, навчався в Страсбурзі. В 1889р. Георгій Георгійович захистив кандидатську (магістерську) роботу, в 1891 – докторську. В віці 31 рік він стає професором Київського університету. В 1896-1898 рр. – брав участь в організації Київського політехнічного інституту, де працював за сумісництвом. В 1919 р. був обраний ректором КПІ. В свій час він переговори з Денікіним про фінансову допомогу інститутам Києва і Академії наук, працював професором у різних інститутах Києва. В віці 68 років Георгій Георгійович був ізольований від АН УРСР і відправлений на пенсію, але він прийняв участь в організації Текстильного інституту і став там професором кафедри математики-фізики. Видав дві монографії, але його звинуватили в недостатньому застосуванні у роботі марксистсько-ленінської методології, а його «велика освіченість» вважалась негативною рисою. За підозрою в зв'язку з білими був заарештований органами ДПУ. Г.Г. Де-Метцу належить понад 100 наукових праць [5].

Таким чином, Г.Г.Де-Метц – вчений двох наукових напрямів своєї діяльності: в галузі радіоактивності та історії природознавства, залишив і педагогічну спадщину у вигляді настанов, рекомендацій, роздумів про педагогічну науку майбутнього.

Якість освіти передбачає сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу, які надають йому можливість задовольняти обумовлені або передбачувані потреби в знаннях і навичках окремих громадян, підприємств і організацій, суспільства і держави. При підготовці фахівців вищі навчальні заклади повинні дотримуватися розуміння поняття якості відповідно до чотирьох його концепцій: *відповідність стандарту* – знання випускника вузу повинні відповідати державним стандартам; *відповідність застосуванню* – задоволення потреб споживача кадрів відповідно вимог стандарту; *відповідність вартості* – поєднання високої якості підготовки фахівця з низькою (доступною) її вартістю; *відповідність передбачуваним потребам* – вищий учбовий заклад намагається одночасно знижувати витрати на підготовку фахівців і задовольняти потреби споживача кадрів раніше, ніж останній усвідомить ці потреби, тобто спрацьовує принцип прогнозування. Концепції розуміння якості освіти на сучасному етапі полягає в наступному: удосконалення освітніх програм і поліпшення якості надання освітніх послуг з метою задоволення потреб суспільства і підготовки фахівців, що відповідають вимогам сучасного етапу розвитку економіки країни.

Педагогічна наука під якістю освіти розуміє і загальну характеристику результатів освіти, і окремі, найістотніші властивості результатів освіти, й інтегративний показник засвоєння змісту освіти [4, с. 63].

Якість вищої освіти можна охарактеризувати через сукупність певних якостей випускника вищого навчального закладу, що відображають компетентність, ціннісні орієнтації, соціальну спрямованість, здібності, професійно важливі якості тощо, які обумовлюють її здатність задовольняти як особисті духовні та матеріальні потреби, так і потреби суспільства, а також його професійну придатність.

Якість особистості випускника вищого навчального закладу – цілісна сукупність елементів внутрішньої структури особистості, що визначає зміст соціально значущих і професійно важливих властивостей випускника вищого навчального закладу. Оцінка якості підготовки фахівця – це процедура, що дозволяє визначити параметри і критерії індивідуально-професійних властивостей, характеристик, що відповідають потребам суспільства, ринкові освітніх послуг і ринкові праці. Основними властивостями і характеристиками якості освітнього процесу є наступні:

- *якість змісту освіти* (якість навчальних планів, робочих програм, якість навчальної літератури й навчально-методичного забезпечення);

- *якість методів навчання і виховання* (якість організації пізнавальної діяльності, якість мотивації пізнавальної діяльності, якість контролю над здійсненням навчальної діяльності, якість контролю результатів навчальної діяльності);

- *якість освіченості особистості* (якість засвоєння знань, якість умінь і навичок, якість засвоєння моральних норм) [4, с. 59].

Якість – це основний результативний чинник освіти, «міра досягнення поставлених в освіті цілей та завдань, а також міра задоволеності очікувань різних учасників процесу освіти від наданих освітніми установами освітніх послуг» [1, с. 45]. Контроль знань і підвищення їх якості сьогодні є однією з найважливіших проблем вищої школи. Разом з тим питання оцінки якості підготовки майбутніх фахівців залишається відкритим. У сучасних умовах контроль якості підготовки фахівця, вважає М.С. Головань, повинен здійснюватися за такими показниками, які б відповідали якісним характеристикам моделі сучасного фахівця, що має наступні групи якостей: *професійні*, до складу яких входять високий професіоналізм; здатність до професійної адаптації; здатність до післядипломної освіти (підвищення кваліфікації); здатність до інтеграції з фахівцями суміжних і інших спеціальностей; здатність до проектної діяльності; системне бачення виробничих процесів. Наступна група – *особистісні* якості, до якої належать розуміння сутності і соціальної значущості своєї спеціальності; дотримання етичних і правових норм суспільства; наявність аксіологічних устремлень (ідеалів, цінностей, пріоритетів, мотивацій і т.д.); знання законів міжособистісного спілкування й уміння використовувати їх на практиці; здатність приймати рішення і нести за них відповідальність; наявність таких якостей як справедливість, людяність, співчуття, готовність прийти на допомогу, єдність слова і справи, любов до родини й ін.; наявність власного соціального і виробничого досвіду, здатність враховувати в роботі чужий досвід; невиробничі резерви особистості (дотримання законів валеології, працездатність, уміння створити сприятливий психологічний клімат у колективі, участь у суспільному житті, патріотизм, почуття корпоративності, уміння переключатися з одного виду діяльності на інший і т.д.).

Групу *творчих (креативних)* якостей становлять творче ставлення до справи; володіння евристичними методами і практичними навичками вирішення творчих завдань; здатність узагальнювати і робити висновки; здатність планувати і прогнозувати; володіння методикою пошуку ефективних способів вирішення проблем, уміння контролювати хід розв'язання; наявність естетичних потягів та ідеалів. Найбільш складною і важкопрогнозованою характеристикою при даному підході є особистісна складова в моделі фахівця. Варто мати на увазі, що

соціальні та психологічні якості особистості відбивають її світоглядні установки, що орієнтують на виконання визначеної соціальної функції (ступінь соціальної зрілості, особиста система цінностей, наявність ділових якостей, сформованість моральних підвалин і ін.) [4, с. 205-206].

Розглядаючи *якість освіти* як одну з найбільш актуальних проблем сучасної української вищої школи, що визначає відповідний рівень підготовки майбутніх фахівців, можна розуміти її як «сукупність формальних і змістових характеристик, що забезпечують ефективне використання її основних функцій – навчання, виховання, розвитку і соціалізації особистості з наступним оволодінням нею професією, спеціальністю, кваліфікацією» [2, с. 86]. Особистісна складової моделі підготовки фахівця значною мірою забезпечується навчально-виховним процесом і культурно-просвітницькою діяльністю як основою розвитку духовності і культури молоді. Надзвичайно цінним в виховному процесі в українських університетах є те, що треба зберігати і примножувати – це участь студентів в численних мистецьких колективах, гуртах, театральних гуртках, які формують академічну культуру, світогляд, естетику, розкривають таланти нашої молоді. Традиції українського народу, самобутня культура повинні зберігатись і передаватись послідовним поколінням [7].

Варто враховувати, що формування особистості відбувається в процесі впливу на неї соціокультурного середовища, тому для виховання яскравої, творчої, високорозвинутої особистості студента вкрай важливе створення у вищому навчальному закладі відповідних умов. Важливу роль у забезпеченні високої якості освіти, за даними дослідження, відіграє такий ресурс як навчальна література, її постійне оновлення, створення електронних підручників, внутрішньої інформаційної мережі ВНЗ [8, с. 228].

Звичайно, важливим елементом якості освіти є професійний рівень професорсько-викладацького складу. Одне із завдань викладача – створити умови для пізнавального пошуку, озброївши студента методами і прийомами не тільки самостійної, але й творчої роботи. Крім того, необхідна організація цілісного науково-освітньо-виховного процесу у ВНЗ шляхом використання сучасних педагогічних технологій, принципів. Сприяті розвитку науково-дослідницької діяльності і науково-технічної творчості можуть такі заходи, як підвищення рівня соціальної і педагогічної підтримки студентів, які активні у цьому плані, оновлення навчально-лабораторної, експериментально-дослідницької і матеріально-технічної бази ВНЗ, синтез відкритих сис-

тем інтенсивного навчання, удосконалення системи стимулювання наукової діяльності через установа спеціальних грантів тощо [10, с. 122].

Висновки. Серед університетів природоохоронного профілю Національний університет біоресурсів і природокористування посідає достойне місце по критеріях оцінки якості освіти (завжди був в десятці найкращих). Необхідно зауважити, що університет має планетарну побудову (базовий заклад в Києві і відокремлені регіональні підрозділи на території України), що дає можливість більш успішно проводити координацію освітньої діяльності. В НУБіП України викладацький склад завжди відзначався високим рівнем, творчим підходом до наукової, виховної, педагогічної та дослідницької справи. Оцінка професорсько-викладацького складу студентами кожного факультету окремо – різна, але загалом для всього університету можна відзначити, що майже половина всіх викладачів має високий професійний рівень, третина – посередній і п'ята частина, на жаль, – нижче середнього. Тому слід звернути увагу на підбір, підвищення кваліфікації та контроль за діяльністю викладацького складу, при цьому потрібно зважувати на те, що це думка студентів, – споживачів освітніх послуг, які не завжди об'єктивно підходять до цього питання, сприймаючи вимоги викладача до засвоєння матеріалу за прискіпливе відношення, над вимоги. Студенти НУБіП України поки що не завжди сприймають перспективу збільшення в їх підготовці компоненти самостійної роботи. Це вказує на необхідність нового підходу та розробки нових форм організації самостійної роботи студентами. Випускники НУБіП України, з одного боку, усвідомлюють високий статус свого університету і переконані, що диплом НУБіП України надасть їм перевагу над випускниками інших ВНЗ, з другого боку, третя частина старшокурсників не збираються працювати за обраною спеціальністю через низьку оплату праці у профільній сфері, безперспективність роботи та проблеми з працевлаштуванням, більшість випускників розраховують на працевлаштування в комерційних структурах, державі є над чим задуматись. В університетській освіті студенти та викладачі – це колеги, які працюють разом, тому адміністрації, професорсько-викладацькому складу та студентству треба разом долати нелегкий шлях до утвердження НУБіП України як престижного європейського вищого навчального закладу, в якому можна отримати не тільки справді якісну та конкурентоспроможну освіту, а і виховати духовну особистість, здатну творчо підходити до виконання роботи в будь-якій сфері діяльності.

Список літератури:

1. Бугай І. В. Інноваційні стратегії на ринку освітніх послуг / І. В. Бугай // Економіка та підприємництво. Держава та регіони. – 2006. – № 5. – С. 44-49.
2. Букало Н. А. Конкурентоспроможність закладів освіти України як фактор якості одержуваних споживачем освітніх послуг / Н. А. Букало // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2006. – № 3. – С. 84-88.
3. Буклет Національний університет біоресурсів і природокористування України – НУБіП України: НВВ «Видавничий центр», 2013. – 101 с.
4. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / за редакцією Кременя В. Г. Авторський колектив: Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
5. Де-Метц Г. Дисгармонія життя і сучасної школи – Київ КНУТД, 2010. (За матеріалами ректора КНУТД О. Волкова).
6. Закон України «Про продовольчу безпеку» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF6GI01A.html – Назва з екрану.
7. Люткин Н. Научно-исследовательская деятельность студентов / Н. Люткин // Высшее образование в России: Научно-педагогический журнал Министерства образования РФ. – 2005. – № 3. – С. 122-124.

8. Павлова О. Ю. Культурна інтеграція вітчизняних закладів вищої освіти до Європейського освітнього середовища / Павлова О. Ю., Мельничук Т. Ф., Мисюра Т. М. – К.: КІМ, 2012. – 298 с.
9. Програма розвитку Національного університету біоресурсів і природокористування України на 2015-2020 роки «Голосіївська ініціатива – 2020» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nubip.edu.ua/node/10330> – Назва з екрану.
10. Яковлев А. А. Влияние типа культуры на характер освіти // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць / За ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. – У двох частинах. – Ч. 1. – К., 2001. – С. 224–228.

Мельничук Т.Ф.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

УНИВЕРСИТЕТ – ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОКРОВИЩНИЦА КАЧЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ, ДУХОВНОГО ВОСПИТАНИЯ МОЛОДЕЖИ В ФОРМИРОВАНИИ ТВОРЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ

Аннотация

В статье рассматриваются задачи по подготовке конкурентоспособного специалиста, создания условий для развития интеллектуальной, творчески развитой личности, внедрения культуры мышления и мировоззрения, которые стоят перед университетами, раскрывается концепция качества образования и культурно-просветительской деятельности в украинских университетах.

Ключевые слова: исследовательский университет, функции университета, качество образования, духовный потенциал студента, воспитание творческой личности.

Melnychuk T.F.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

UNIVERSITY AS AN INTELLECTUAL TREASURY OF PROFESSIONAL EDUCATION, SPIRITUAL FOSTERING OF YOUTH IN FORMATION OF CREATIVE PERSONALITY

Summary

The tasks that universities face in training competitive specialists, in creating conditions for development of intellectual, creative personality, in implementing principles of thinking and outlook are discussed in the article. The concept of qualitative education, cultural and educational activity in Ukrainian universities is considered.

Keywords: research university, university functions, quality of education, student's spiritual potential, upbringing of creative personality.

УДК 004.087.5:378.14(045)

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Поповський Ю.Б.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського торговельно-економічного університету

У статті розглядаються питання впровадження критеріїв ефективності застосування Smart-технологій у процесі професійної підготовки майбутніх економістів. Визначено ряд критеріїв, які позитивно впливають на розвиток професійно-спрямованої мотивації майбутніх економістів, оптимізують процес оцінювання. Забезпечують готовність викладачів до застосування автоматизованої систем.

Ключові слова: Smart-технології, майбутні економісти, критерії ефективності, контроль навчальних досягнень, організація контролю знань.

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобалізації впровадження інформаційних систем у наше життя, ми щоденно взаємодіємо з електронними пристроями автоматичного (розумного) керування. На початку впровадження перших комп'ютерних технологій було зрозуміло, що це у вагомій мірі логічно-арифметичні машини,

які призначені полегшувати працю людей, заощаджувати енергоресурси, керувати технологічними процесами. Стрімкий розвиток мікрокомп'ютерних технологій в напрямку мінімізації та обробки даних з можливістю передачі інформації дав змогу швидкого обміну між обчислювальними системами. Науковці отримали можливість доступу до гло-